

Voor Amersfoort gold, als voor alle concentratiekampen, dat het oorlogs-nieuws voor de gevangenen van kardinale betekenis was. Uit Duitse bron kon men na enige tijd dat nieuws gemakkelijk volgen, tenminste als men Duits kon lezen: van de zomer van '42 af hing in de gang van elke barak steeds het jongste nummer van de *Deutsche Zeitung in den Niederlanden* achter glas. Maar de Engelse radio? Diegenen die rechtstreeks naar Amersfoort gevoerd werden, wisten meestal wel wat de BBC in de jongste tijd bericht had. Bovendien beschikte men in de slotenmakerswerkplaats begin '42 over een radio die ter reparatie afgegeven was – dat toestel werd dagelijks aangezet en dan prompt weer onbruikbaar gemaakt. Begin maart werd dat spelletje door de SS doorzien. Vervolgens konden twee gevangenen die de SS-cantine moesten schoonhouden, een tijdlang van een daar aanwezig toestel gebruik maken, maar ook dat werd ontdekt. Nadien 'gingen', aldus Hunsche, 'de wildste geruchten rond.'¹

Te bedenken valt bij dit alles dat de 'eerste periode' van Amersfoort (augustus '41–maart '43) pas in de laatste maanden, d.w.z. na de grote ommekeer in de oorlog (de Geallieerde overwinningen in Noord-Afrika en de slag bij Stalingrad), opbeurend nieuws van blijvende betekenis kende. Tot eind oktober '42 bleven grote Geallieerde of Russische overwinningen uit. Dat is een factor geweest die het bestaan van veel gevangenen bemoeilijkt heeft.

In dat bestaan speelde bij menigeen opnieuw de levensovertuiging c.q. het geloof een rol van grote betekenis. Wat de levensovertuiging betreft, verdient het de aandacht dat in Amersfoort precies als in St. Michielsgestel kleine kringen tot stand kwamen waarin gevangenen van geheel verschillende politieke gezindte zich rekenschap gaven van hetgeen zij in de Nederlandse en de internationale samenleving wilden verbeteren. Theologische discussies waren evenmin zeldzaam. Wie uit een gevangenis Amersfoort binnengevoerd werd, had meestal al kennis gemaakt met kwalijke vormen van Duits optreden, maar dan toch nog niet met het brute geweld dat in het concentratiekamp toegepast werd. Daardoor, en speciaal door het zien van de sadistische mishandelingen waarvan de Joden het slachtoffer werden, werden velen diep geschokt; zij hadden dan behoefte aan een theologisch

¹ J. F. Hunsche: *PDA*, p. 148.